

Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили. Сер. : Політологія. 2011. Т. 155, Вип. 143. С. 42-46.

3. Теоретико-методологічні засади забезпечення національної безпеки держави у її визначальних сферах : монограф. / В. Ю. Богданович, А. І. Семенченко, Ю. В. Єгоров, О. О. Бортник. Київ : Видавництво «Кий», 2007. 370 с.

4. Політична енциклопедія / редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. Київ : Парламентське видавництво, 2011. 808 с.

5. Антонов В. О. Конституційно-правові засади національної безпеки України : монограф. ; наук. ред. Ю. С. Шемшученко. Київ : ТАЛКОМ, 2017. 576 с.

6. Конституція України. URL : <https://www.president.gov.ua/documents/constitution>.

7. Про Концепцію (основи державної політики) національної безпеки України : Постанова Верховної Ради України від 16.01.1997. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3/97-80#Text>.

8. Смолянук В. Національна безпека незалежної України: осягнення сутності. *Політичні дослідження*. 2021. № 1. С. 163-186.

9. Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 31. Ст. 241.

10. Ситник Г. П. Концептуальні засади забезпечення національної безпеки України: навч. посіб.: у 3 ч. / Ч. 3: Державна політика та основи стратегічного планування забезпечення національної безпеки. Київ : НАДУ, 2010. 208 с.

Едуард КОПИЛОВ

викладач кафедри
оперативно-розшукової діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)

ЩОДО ФОРМУВАННЯ БЕЗПЕКОВОГО СЕРЕДОВИЩА ОСОБИСТОСТІ СУСПІЛЬСТВА Й ДЕРЖАВИ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

У сучасному глобалізованому суспільстві негативні наслідки глобалізації вражають державу, яка залишилася поза межами простору розвинених країн світу. Україна розташована на стику країн, які отримують переваги глобалізації, і тих, які зазнають її негативних наслідків. Неможливість швидкої інтеграції України до Європейського Союзу перетворює її на плацдарм для з'ясування стосунків між Заходом і Сходом. Ситуація невизначеності, у якій опинилася Україна, диктує свої правила гри, за якими держава має балансувати та здійснювати послідовну політику. Але Україна все ж проводить її недостатньо інтенсивно і послідовно та легко піддається зовнішньому тиску та втрачає здобуті позиції. В умовах дестабілізації міжнародного простору безпеки це підвищує вірогідність реалізації безпекових ризиків.

Процеси глобалізації впливають на безпекову та оборонну політику провідних країн світу, що ставить перед нашою державою завдання визначити характер сучасних викликів і загроз для її національної безпеки. В умовах сьогодення Україна зіткнулася з протиріччями, а саме – інтереси становлення і зміцнення державності в країні вимагають інтенсифікації процесів культурного відродження і розвитку національної ідентичності, але процес модернізації соціально-економічної системи потребує відкритості країни, внаслідок чого суспільство стає об'єктом політичних, економічних, соціальних і культурних впливів. Істотною відмінністю сучасного міжнародного середовища безпеки є та обставина, що нації сьогодні зіштовхуються, скоріше, з ризиками і небезпеками, аніж із ворогами, що є величезним зрушенням у їхній власній природі [1].

У провідних сферах життєдіяльності України існують загрози. Так, до зовнішніх загроз віднесено територіальні претензії, зовнішній тиск на політику, іноземне втручання у внутрішні справи, зовнішні дії, спрямовані на послаблення економічного суверенітету, інформаційні спецоперації проти стабільності та встановлення зовнішнього контролю за її інформаційним простором. До внутрішніх загроз відносять падіння рівня економіки, корупцію, організовану злочинність, політичну нестабільність, демографічну деградацію, слабкість державних інститутів, військово-політичні загрози національним інтересам і безпеці. До них можна віднести кризи у постачанні і транзиті енергоносіїв, зовнішню підтримку Російською Федерацією внутрішньої нестабільності, терористичні організації на

території ОРДЛО тощо. Слід зазначити, що відсутність чіткої межі між внутрішніми та зовнішніми загрозами є ознакою сучасного безпекового середовища.

Заперечуючи можливість всеохоплюючого домінування США на світовій арені, Росія прагне до створення багатополосного світового порядку, де буде диктат однієї держави чи групи держав. Але разом з тим РФ, у сподіванні на підтримку Китаю, продовжує вважати регіони свого близького оточення зоною геополітичного впливу. Російська зовнішньополітична доктрина припускає силове втручання «на захист» російськомовного населення в інших пострадянських державах. За існуючих умов характерною ознакою зовнішньої політики Російської Федерації є нагнітання обстановки недовіри, намагання силою утримати геополітичний контроль за ситуацією в межах пострадянського простору, що суперечить євроінтеграційному курсу України та політиці низки інших держав – її партнерів. В основі цього конфлікту, так само як і кризових ситуацій в українсько-російських відносинах лежить конфлікт цінностей – системи державницького авторитаризму в РФ та системи демократичних цінностей в Україні. У контексті російської геостратегії Україна має увійти в інтеграційне формування на пострадянському просторі під домінуванням Росії. Російський президент Путін визнав незалежність самопроголошених «ДНР» та «ЛНР» та наказав надавати їм всляку допомогу у вигляді договорів про дружбу та співробітництво, що призвело до повномасштабного вторгнення російських військ на територію України [2].

Відкритий воєнний напад Росії, за підтримки Білорусі, на Україну, розпочато о 5 годині ранку 24 лютого 2022 року. Вторгнення є частиною російсько-української війни, розв'язаної Росією 2014 року, участь у якій Росія постійно заперечувала. З першого дня вторгнення Росія порушує правила ведення війни і масово чинить воєнні злочини. Крім того, російська влада веде інформаційну війну і застосовує пропаганду. Бойові дії тривають.

Ставки високі для України, США, Європи, і для Росії, оскільки ЄС також змушений шукати відповіді на виклики – Іспанська «La Vanguardia» наголошує, що без серйозного перегляду відносини між РФ та ЄС лише погіршуватимуться [4]. США продовжують зберігати провідну роль у світових політичних процесах і концентрують увагу на вирішенні глобальних проблем, намагаючись позиціонувати себе як арбітра стабільності міжнародної системи. Переорієнтація зовнішньої та оборонної політики США у напрямку Азійсько-Тихоокеанського регіону, яка спостерігається останніми роками, свідчить, що саме в цьому регіоні США вбачають свої головні безпекові виклики. Відносини з Китаєм набувають для США значення домінуючого зовнішньополітичного вектора.

Дослідження сучасних процесів у сфері міжнародних відносин довели, що національна безпека не може бути гарантована без тісної співпраці із впливовими міжнародними структурами безпеки, ефективність функціонування яких стримується недосконалістю існуючих механізмів міжнародного правопорядку. Високий рівень залежності економіки України від імпорту енергоносіїв із Російської Федерації та Білорусі становить суттєву загрозу національній безпеці, послаблює позиції у вирішенні економічних та соціальних питань. Для зниження рівня енергетичної залежності важливе значення має диверсифікація енергетичної політики, підвищення енергоефективності промисловості та комунального господарства, запровадження новітніх технологій, розвитку власного енергетичного потенціалу. Останнім часом до викликів «східної політики» ЄС додалися відносини деяких країн «Східного партнерства» з Китаєм, який виразно збільшує свою економічну присутність на цьому просторі, що окремо констатується у резолюції Європарламенту [5].

Регіональна політика України у глобалізаційному контексті є компліментарною, але вона проводиться недостатньо послідовно та піддається зовнішньому тиску. Потенціал регіонального співробітництва надає необхідні додаткові важелі протидії викликам глобалізації, внаслідок чого необхідно забезпечити внутрішню збалансованість інтересів громадян і виступати консолідовано перед зовнішнім світом. Визначення системи національних інтересів України має враховувати історичний досвід її національного та державного розвитку, а також всі аспекти сучасної геополітичної, історико-культурної, цивілізаційної ситуації, питання економічного, політичного, соціального та інтелектуального життя. З урахуванням цього необхідно виробити власну модель орієнтації у світовому просторі та власний погляд на події, які відбуваються у сучасному світі. В умовах глобалізації необхідно використати переваги моделі для власного розвитку, тоді як залишаючись об'єктом дії зовнішніх сил, можуть настати її негативні наслідки.

Важливим є створення в країні системи національної безпеки, адекватної масштабам

і загрозам глобалізаційного типу. Це гарантує її виживання та розвиток в умовах глобалізації. Без розбудови такої системи входження у світовий політичний та економічний простір є проблематичним. На національному рівні це означає посилення внутрішніх спроможностей щодо протидії глобалізаційним викликам і загрозам, на міжнародному – формування інтеграційних систем співробітництва.

Європейська інтеграція є важливою складовою процесу глобалізації сучасного світу та продовження шляху модернізації західної цивілізації. Розвиток процесів консолідації Європи вимагає визначення своїх геополітичних і економічних інтересів на глобальному рівні та практичного формування орієнтованого на Європу економічного простору з відповідним включенням суміжних країн – партнерів у сферу європейських інтересів. Орієнтуючись на європейську модель розвитку, Україна позиціонує себе як європейська держава, яка спроможна зробити вагомий внесок у розбудову економічної та політичної систем. Проблему національного розвитку України необхідно розглядати з погляду її історичного розвитку та національної ідеї з урахуванням її реальних перспектив у глобалізованій геополітичній структурі світу. Стратегія посилення позицій України у міжнародній системі повинна спиратися на існуючі ресурсні можливості, економічний, соціально-політичний, військовий та інтелектуальний потенціал.

1. Гіденс Е. Нестримний світ: як глобалізація перетворює наше життя. Київ : Альтерпрес, 2004. 102 с.
2. URL : <https://fraza.com/video/310729-putin-podpisal-ukazy-o-priznanii-dnr-i-lnr>.
3. Милвзоров А. URL <http://www.utro.ru/articles/2013/03/25/1108928.shtml>.
4. [Електронний ресурс] URL <http://inosmi.ru/russia/20121205/203004688.html#ixzz2URIIDF9w>.
5. European Parliament resolution on the review of the European Neighbourhood Policy – Eastern Dimension. URL: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2011-0153+0+DOC+XML+V0//EN&language=EN>.

Наталія КОШЛЯК

аспірант кафедри
загальноправових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)

МОДЕЛІ ВЗАЄМОДІЇ ІНСТИТУТІВ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ЯК СУБ'ЄКТІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ З ДЕРЖАВОЮ

Наявні світові дослідження останніх років у галузі права відображають кореляцію між діяльністю інститутів громадянського суспільства та правовим розвитком держави, формуванням позитивного міжнародного іміджу країни. Владні структури держави, безперечно, мають значні людські, економічні, організаційно-правові, природні, дипломатичні ресурси для вирішення нагальних завдань, пов'язаних із забезпеченням прав і свобод внутрішньо переміщених осіб (далі – ВПО). При цьому роль суб'єктів із просування інтересів внутрішньо переміщених осіб, вирішення їхніх соціальних проблем, формування іміджу України на міжнародній арені як суб'єкта міжнародного права, що виконує взяті на себе міжнародні зобов'язання із захисту прав людини, можуть брати на себе й інститути громадянського суспільства, виступаючи альтернативою діяльності держави та гарантом соціальної стабільності. Водночас, із точки зору створення міцної соціальної платформи та суспільної стабільності у питаннях забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб в Україні, інститути громадянського суспільства володіють власними інструментами, які можуть кардинально відрізнитися від механізмів, що використовуються державою.

Основними показниками розвиненості громадянського суспільства є гарантоване забезпечення прав людини, рівень свободи, демократії, захищеності приватної власності, розвиток підприємницького сектора [1, с. 1]. Взаємодія інститутів громадянського суспільства як суб'єктів забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб з державою являє собою правовий механізм, сукупність нормативних засад (принципів) забезпечення прав ВПО, а також нормативно-правових засобів та загально-соціальних умов